

ՄՈՒՐԱՅԱՆ

ԳԹՈՒԹՅԱՆ ՔՈՆՅՐԵՐ

aegitas

Մոլորացան
Գթության քույրեր

«Aegitas»

Մուրացան

Գթության քույրեր / Մուրացան — «Aegitas»,

«Գթության քույրեր» (1902) երկում Մուրացանը փորձում է վերստին հարություն տալ առաքյալ հերոսին, սակայն իրականությունը փշրում է նրա պատրանքները: Նրա համոզմամբ հասարակությունն այլեւ ընդունակ չէ առաքյալների ծնելու, քանի որ «Ժամանակի նշանը» անձնասիրությունն է, որ տրոհել էր մարդկային էությունը եւ օտարել նրանից հերոսականն ու էպիկականը: Իր ստեղծագործության մեջ արժարժեղով անհատի ու հասարակության փոխհարաբերության հարցը՝ Մուրացանը առաջադրում էր որոշակի էթիկական սկզբունքներ: Հետեւելով Կանտի էթիկային՝ նա մերժում էր հեղոնիզմը, դրան հակադրելով երջանկաթյան իր ըմբռնումը՝ «նվիրվել հասարակաց բարվոյն եւ դրա մեջ որոնել ճշմարիտ երջանկաթյուն»:

Содержание

1	5
2	8
Конец ознакомительного фрагмента.	13

Մուրացան Գթության քույրեր

1

Հուլիս ամիսն էր. ճանապարհորդում էի արևմտյան Ռուսաստանում, որտեղից ապա մտադիր էի անցնել Գերմանիա և հանդիպել միջին ու հարավային Եվրոպայի մի քանի քաղաքները:

Կիևից դեպի Վարշավ տանող ճանապարհի վրա, կայարաններից մեկում, իմ նստած կուպեն մտան երկու երիտասարդներ, որոնք իսկույն էլ ծանոթացան հետս՝ շնորհիվ այն փոքրիկ ծառայության, որ ես արի նրանց՝ գետեղելով իրենց կապոցները իմ իրեղենների կողքին:

Երիտասարդներից մեկը, ինչպես հետո իմացա, ռուս էր, մյուսը լեհացի. երկուսն էլ շիկահեր, գրավչադեմ և, ըստ երևույթին, զարգացած մարդիկ: Ռուսը, սակայն, բարձրահասակ, ամրակազմ և զվարթերես մեկն էր, խոսում էր այնպիսի ձայնով, որ, ասես թե, հնչում էր ոչ թե մեկ, այլ մի քանի մարդկանց բերանից: Մինչդեռ լեհացին նրբակազմ էր, դեմքի խաղաղ արտահայտությամբ և խոսում էր մեղմ ու հանգիստ եղանակով:

Երբ սովորական հարց ու պատասխանից պարզվեցավ, որ երեքս էլ գնում ենք Վարշավ, ուրեմն և երկար պիտի ուղեկցենք իրար, լեհացին դառնալով ընկերին՝ ասաց.

– Այժմ կարող ես պատմությունդ շարունակել, մեզ ոչինչ այլևս չէ խանգարելու:

– Իսկապես, շարունակելու շատ բան չէ մնում, պետք է միայն ավարտել, – նկատեց ռուսը:

– Ուրեմն ավարտել, – հարեց լեհացին:

– Ամենայն սիրով, համաձայնվեց ընկերը և դառնալով ինձ՝ ասաց. – սա մի պատմություն է, որ ես սկսել էի դեռ կայարանում, գնացքն այդտեղ հասնելուց առաջ:

– Հաճությամբ կլսեմ և ես, եթե թույլ կտաք, – հարեցի ես:

– Օ’հ, ես այնպես բարձր եմ խոսում, որ ինձ ամենքը կլսեն, նույնիսկ, եթե թույլ չտամ, – ասաց ռուսը ծիծաղելով. – բայց խնդիրն այն է՝ որ դուք շարունակությունից քիչ բան պիտի հասկանաք:

– Ինձ բավական է, նույնիսկ վերջաբանը, – ասացի կատակով:

– Ուրեմն լավ գուշակո՞ղ եք, – հարցրեց խոսակիցս:

– Նայելով թե՛ ինչի մասին է պատմությունը:

– Ինչի՞ մասին կարող է լինել երիտասարդների պատմությունը, իհարկե, սիրո:

– Է՛հ, սերը միայն մի պատմություն ունի, – նկատեցի ես:

– Ինչպե՞ս, ուրեմն ես կարող եմ, նույնիսկ, չպատմե՞լ եթե դուք արդեն լսել եք այդպիսի մի պատմություն:

– Ընդհակառակը, դուք կանգ եք առել հենց վերջի վրա. իսկ սիրո պատմությունները, որքան էլ իրար նման, այսուամենայնիվ, ունենում են հետաքրքրական վերջաբաններ:

– Բայց, երևակայեցե՛ք, որ իմը չունեցավ այդպիսին:

– Այսուամենայնիվ, մի վախճան հո ունեցա՞վ, – հարցրեց լեհացին:

– Այո, վախճանը եղավ այն, – հարեց ռուսը, – որ ծնողները մերժեցին ինձ:

– Մերժեցի՞ն:

– Բացեի՞քաց:

– Պատճա՞ռը:

– Շատ պարզ էր. իրենք հարուստ էին և ազնվատոհմ, իսկ ես՝ աղքատ և ապատոհմիկ: Նրանց աչքում, իհարկե, նշանակություն չունեի այն՝ որ ես զարգացած ու բարեկիրթ մարդ էի և ապրում էի իմ արդար վաստակով. բայց նշանակություն ունեի այն՝ որ ես ծառայող էի:

Էի, ինչպե՞ս կարող էին Միքովիչների պես մարդիկ կապել իրենց աղջկա բախտը մի աննշան աշխատավոր Սաբորինի հետ: Այսպես մտածեցին նրանք և խնդիրս մերժեցին:

– Հետո ի՞նչ եղավ:

– Հետո եղավ այն, ինչ որ չէին կարող սպասել: Օրիորդը բացարձակապես հայտարարեց ծնողներին թե՛ «որովհետև դուք մերժեցիք իմ ձեռը այն երիտասարդին, որին ես սիրում էի, ուստի ես էլ այսուհետև կմերժեմ բոլոր նրանց, որոնց դուք ինձ համար կառաջարկեք փեսացու և կդատապարտեմ ինձ մշտական կուսության»:

– Հետո՞:

– Հետո, էլ ոչինչ. օրիորդը հաստատ մնաց յուր որոշմանը: Նույնիսկ այն օրերը, երբ ես գտնվում էի Վարշավ, նա մերժեց առաջարկությունը երկու այնպիսի անձանց, որոնք հայտնի էին քաղաքում թե իրենց դիրքով և թե հարստությամբ: Երբ նա այդ մասին զեկուցեց ինձ նամակով, ես ապշեցա: Ոչ մի օրիորդ քաջություն չէր ունենալ նման առաջարկություններ մերժելու: Այնուհետև ես հեռացա Վարշավից՝ ուխտելով՝ հետևել իմ սիրեցյալի օրինակին:

– Մնալ միշտ ամուրի՞:

– Այո ... և հոգվով միացած իմ Մարիի հետ:

– Այդ մեկն իզուր է. քեզ խորհուրդ եմ տալիս, որ հենց այսօրվանից, երբ մենք կստանանք Վարշավ, ընտրես քեզ համար մի նոր հարսնացու, – ասաց լեհացին ժպտալով:

– Երբեք, իմ ուխտը հաստատ է այնպես, ինչպես և իմ սիրեցյալինը, – բացականչեց Սաբորինը, ինքն յուր խոսքից ոգևորվելով:

– Քոնը, գուցե, հաստատ է, բայց սիրեցյալդ կդրժե յուր ուխտին:

– Անկարելի է: Նրա վերջին նամակը այլևս կասկածելու տեղ չէ թողում: Նա ինձ գրում է թե՛ որոշել է՝ ծնողների թախանձանքից ընդմիշտ ազատվելու համար մտնել գթության քույրերի «Սուրբ երրորդության» միաբանական կարգը:

– Նա այդ չի անիլ:

– Կանն. նա կամքի տեր աղջիկ է, – պնդեց երիտասարդը ջերմությամբ:

– Հավատացեք, աշխարհում չկա կամքի տեր աղջիկ և չի կարող լինել. որովհետև աղջկա կամքը գտնվում է միշտ այն տղամարդի ձեռքին, որին նա սիրում է: Իսկ եթե բարեբախտաբար, կամ դժբախտաբար, չէ սիրում ոչ ոքի, ապա նա նմանում է անդեկավար մի նավի, որին քամին տանում է, ուր որ կամենում է: Այդ դեպքում, առաջին պատահած ձեռքը, եթե միայն ուժ ունի, կբաշե նրան յուր ետևից և սա երբեք չի մտածիլ՝ դեպի խո՞րն է գնում, թե՞ դեպի ժայռերը:

– Այդպիսի կարծիքները, որքան կամենաք, կարող եք այժմ կարդալ կանանց ազատագրության դեմ խոսող գրքերում: Բայց ես համոզված եմ, որ նույնիսկ դրանց հեղինակները չեն ճանաչել կանանց այնպես, ինչպես որ պետք է և շատ բան գրել են ավելի կրքից դրդված, քան թե ճշմարտություն ասելու մտքով:

– Իզուր ես կարծում եմ քեզ հետ խոսողը մի հնավաճառ է, – նկատեց լեհացին, – այս անգամ արդեն յուր ձայնին տալով մի գորավոր շեշտ. – իմ կարծիքները ես քաղաքում եմ ոչ թե գրքերից այլ իմ փորձերից:

– Զարմանում եմ, Յա՛ն, որ դու քեզ ավելի փորձառու ես համարում, – դարձավ Սաբորինն ընկերոջը, – ինստիտուտից արդեն հիշում եմ, որ դու այն ժամանակ փոքր էիր ինձանից երկու տարով:

Իմ ուղեկիցներն, ուրեմն, ուսանողական ընկերներ էին և այդ էր, անշուշտ, պատճառը որ մի ժամ ու լեհացի բարեկամաբար էին վերաբերվում իրար, որ հազվադեպ երևույթ էր:

– Եթե այն ժամանակ փոքր էի երկու տարով, հավանական է որ այժմ էլ փոքր լինեմ նույնչափ, կատակեց լեհացին, – բայց խնդիրն այդ չէ. ինստիտուտից ելնելուց հետո անցել են վեց երկար տարիներ, որից հետո մենք այլևս չենք տեսել իրար: Մի՞թե այդքան ժամանակում չէին կարող իմ գլխով անցնել այնպիսի բաներ, որոնք այս կամ այն խնդրի նկատմամբ դարձնեին ինձ փորձառու:

– Ինչո՞ւ չէ, կարող էին:

– Այդ կետում, ուրեմն, չես վիճում ինձ հետ: Բայց որպեսզի դու համոզվես թե, արդարև, իմ կարծիքները հիմնված են սեփական փորձերի վրա, թույլ տուր որ պատմեն հենց դրա նման մի ուխտի համառոտ պատմությունը, որ գուցե օգնե քեզ՝ կասկածել մի փոքր, նաև, քեզ սիրող աղջկա կամքի և նրա արած ուխտի հաստատության վրա:

– Պատմի՛ր, լսում եմ:

– Իսկ դուք ընդդեմ ոչինչ չունի՞ք, – հարցրեց ինձ Յանը:

– Ընդհակառակը, ես ևս կլսեմ սիրով:

– Ուրեմն լսեցեք:

2

«Երկու տարի առաջ, – սկսավ լեհացին յուր պատմությունը, – մասնավոր լաբորատորիաներից մեկում, ուր ես լաբորանտի պաշտոն էի կատարում, նիտրոգլիցերինով արած մի փորձի ժամանակ տեղի ունեցավ մի անսպաս պայթյուն: Որովհետև փորձը ես էի կատարում, ուստի պայթյունից առաջացած վնասն էլ հանդիպեց ինձ: Փշրված անոթի մասերը այնպես էին հարվածել աչ թևս, որ ես իսկույն էլ ուշաթափ էի եղել: Առաջին անգամ որ աչքս բացի, տեսա ինձ հիվանդանոցում, շրջապատված սպիտակագգեստ բժիշկներով: Դրանցից մինը բռնած էր թևս, մյուսը հավաքում ու կապկպում էր մասները, որոնք մի քանի տեղերից պատառոտված կախված էին: Թևիս այդ վիրալից տեսքը բավական եղավ որ ես նորից ուշաթափվիմ, կամ, գուցե, այդ պատահեց շատ արյուն կորցնելուց: Կան մարդիկ, որոնք ամուր սիրտ ունին և կարող են անվրդով դիտել ոչ միայն ուրիշների այլև իրենց անձի վրա կատարված անդամատությունը:

Իսկ ես, ընդհակառակը, ոչ միայն ինձ, այլև ուրիշներին պատահած այդպիսի դժբախտության անկարող եմ նայել:

Երբ երկրորդ անգամ աչքերս բացի, կոռու արդեն փաթաթած, կապած էին: Ի՞նչ էին արել նրան, չգիտեմ. միայն թե գգում էի խիստ ցավի մի մրմունջ, որ հաճախ նետի պես կռանս ոսկորից անցնելով՝ խփում էր սրտիս և ամբողջ Էությունս ցնցում: Ներկա եղող բժիշկներից մինը, երևի ինձ սիրտ տալու համար, հայտնում էր յուր գարմանքը, որ այդպիսի «չնչին» վնասվածքի պատճառով այդպես տագնապում էի: Իսկ մյուսը հուսադրում էր թե՛ շուտով պիտի հանգստանամ, ըստ որում գործ դրած կոկայիտը թույլ չի տալ, որ ցավերը երկար շարունակվին: Բայց դրանցից ավելի իմ ցավերը մեղմելուն օգնում էր մի ձեռք, որ իմ սնարի կողմից մերթ ընդ մերթ մոտեցնում էր քթիս մի ինչ-որ Էֆիրի սրվակ, որից փչող սուր հոտից առ վայրկյան հանգստանում էին սրտիս խփող ցավերը: Այդպիսի վայրկյաններից միևնույն ես նկատեցի, որ այդ ձեռքը քնքուշ էր ու սպիտակ, ինչպես մարմարին. նա ուներ փոքրիկ դաստակ, երկար, բյուրեղյա մատներով: Սրվակն այդ սիրուն ձեռքում, կարծես, հետզհետե ավելի էր ուժ ստանում և ավելի արագ ներգործում իմ նյարդերի վրա, անզգա դարձնելով նրանց դեպի ցավերը:

Երբ բժիշկները սենյակից ելան՝ հայտնելով, որ երեկոյան նորից կգան ինձ տեսնելու, առաջ անցավ սիրուն ձեռքի տերը, որ գթության քույրերից միին էր և աթոռակն առնելով՝ դիմացս նստեց:

– Այժմ ինչպե՞ս եք գգում, ցավերը չե՞ն անցնում, – հարցրեց նա քնքշությամբ:

– Շնորհակալ եմ, կարծես, անցնում են, – ասացի ես և սկսա դիտել գթության քրոջը, որ երիտասարդ մի աղջիկ էր, նրբակազմ և գեղեցիկ: Նա հագած էր սև շրջագգեստ՝ սպիտակ գոգնոցով, որի կրծկալը ուներ կարմիր խաչանիշ: Իսկ գլուխը կիսով չափ ծածկած էր կտավի ձյունափայլ գլխանոցով, որի մեջ նրա դեմքը՝ յուր ծովի աչերով, երկար արտևանումքներով, փոքր ու ողորկ քթով և ժպտուն բերանի կարմրավար շուրթերով, չքնաղ լինելուց գատ, ուներ մի ինչ-որ գերբնական գրավչություն, որը չէր կարելի անվանել ուրիշ բան, բայց եթե սիրո ու գթության արտահայտություն:

Միջանկյալ պիտի ասեմ, որ ես, առհասարակ, գեղեցկության սիրահար եմ: Մեռնելու ժամին իսկ՝ եթե երկու սիրուն աչեր իրենց ժպտուն հայացքը հառեն ինձ վրա, կարող եմ հոգեդարձ լինել... ինչ էլ որ չխոսեն մարդիկ կանանց ներքին արժանավորությունների մասին, որքան էլ վերջինս չգերադասեն կնոջ արտաքինին, այսուամենայնիվ, ես միշտ պիտի մնամ այն կարծիքին թե՛ կինը գորավոր է միայն այն ժամանակ, երբ ներքին արժանյաց հավասար՝ ունի և արտաքին գեղեցկություն: Դրեք Կանտի խելքն ու Գյոթեի հանճարը մի տգեղ ու զառամ կնոջ մեջ և պահանջեցեք, որ ես կենակցեմ նրան իբրև ներքին արժանավորություններով օժտված կնոջ...: Խոստովանում եմ, սիրով կգրկվիմ թե Կանտի խելքի և թե Գյոթեի հանճարի ինձ տալիք բարիքներից, միայն թե ամեն օր իմ աչքի առաջ չունենամ իմաստուն տգեղությունը: Եվ դուք մի

կարծեք թե՛ թեթև բնավորությունն ու բարվոք խորհելու պակասությունն է որ գերի է դարձնում մեզ ճշմարիտ գեղեցկության, ոչ. դա ինքը բնությունն է, որ գործում է մեր մեջ յուր անշեղ օրենքներով, հարկադրելով մեզ՝ ընտրել միշտ լավագույնը՝ նման արտադրելու համար: Եվ ընտրության այդ ձգտումը չէ նայում ոչ տեղի, ոչ ժամանակի վրա. նույնիսկ մեր մարմնի տկարութ յունը հաճախ տեղի է տալիս այդ թաքուն ձգտման, մոռացնելով մեզ յուր գոյությունը: Եվ իրավ, մի՞թե կարելի էր երևակայել թե՛ այնպիսի մի ճգնաժամում, որի մեջ գտնվում էի ես, կարող է մարդ յուր ցավը բոլորովին մոռանալ՝ լոկ մանկամարդ մի կնոջ գեղեցկությունից գրավվելով, հարկավ, ոչ: Բայց ես մոռացել էի: Մի ժամանակ տեսա որ ոչինչ այլևս չէ ցավում վրաս: Գթության քրոջ այն հարցին թե՛ – ինչի՞ց առաջացավ պայթյունը, ես սկսել էի պատասխանել ավելի քան մանրամասնորեն՝ ծանոթացնելով նրան ոչ միայն պայթյունի հանգամանքներին, այլև բացատրելով նիտրո-գլիցերինի էությունը և նրա ահավոր գործության գաղտնիքը: Մի փոքր ևս, և ես, գուցե, սկսեի պատմել թե՛ ինչպե՞ս է գտել նրան Սոբերրը, քիմիկոսը և թե ինչպե՞ս նրանից Ալֆրետ Նոբելը շինել է դինամիտ և այլն: Բայց գեղեցիկ քրոջը կանչեցին այդ միջոցին և նա սիրաժպիտ «առայժմ ցտեսություն» ասելով հեռացավ:

Երբ ես մնացի միայնակ, զգացի, որ թևս դարձյալ ցավում է, թեպետ ոչ առաջվա նման սաստիկ: Իսկ օրվա ընթացքում գթության քույրը դարձյալ մի երկու անգամ մտավ սենյակս և միշտ էլ քաղցրաժպիտ առողջությունս հարցրեց և դուրս գնաց:

Երեկոյան դեմ՝ ներս եկան բժիշկները և ինձ ասացին հետևյալը.

– Որովհետև դուք այժմ այնքան հանգիստ եք, որ կարող եք լսել մեր զեկուցումը, ուստի հայտնում ենք ձեզ, որ ձեր թևը ողջացնելու համար միայն երկու միջոց կա, – առաջինն ու դյուրինը, որի հետ չեն կապված մեծ նեղություններ և որը, ոչ միայն երկար չի տանջիլ ձեզ, այլև ապագայի համար վտանգավոր հետևանք չի ունենալ, այն է, որ ձեր թևը կիսով չափ կտրենք: Իսկ երկրորդն ու դժվարինը այն՝ որ այդ թևը պահելու նպատակով՝ երկար օրերի, գուցե և ամիսների ընթացքում պատճառենք ձեզ ծանր և անտանելի տանջանքներ, որոնք պիտի առաջանան հաճախ ձեր վերքերը բանալուց, լվանալուց, պատռվածքները կտրելուց և երբեմն նրանց նորից քակելուց, դեղեր դնելուց և այլն և այլն:

– Օ՛, անկարելի է. ես չեմ թողնիլ որ թևս կտրեք, – բացականչեցի ես. – պատրաստ եմ, թեկուզ, ամբողջ տարի տանջվել, միայն թե իմ կյանքում չմնամ կոնատ:

– Եթե այդպես է, ամրացրեք, ուրեմն, ձեր սիրտը մի շարք տանջանքներ կրելու համար, – խոսեց գլխավոր բժիշկը, – բայց կրկնում եմ, դրանք դժվարատար կլինին:

– Հոգ չէ, թող լինին. գոնե ձեռքիցս չեմ գրկվիլ, – ասացի ես: Բայց, միևնույն ժամանակ, երկյուղ կրելով բժշկապետի խոսքերից, հարցրի թե՛ արդյոք չե՞ն կարող իմ վերքերը քրքրելուց առաջ՝ քնացնել ինձ քլորոկով:

– Այդպես էլ կանեինք՝ միանվագ անդամատելիս, – պատասխանեց բժիշկը, – բայց հաճախ դարմանադրության ժամանակ այդ անկարելի է. նախ այն պատճառով, որ յուրաքանչյուր քնացման հետ կապված են որոշ դժվարություններ և երկրորդ, որ դուք, ինչպես այսօր տեսա, սրտի թուլություն ունիք և չեք կարող հաճախակի քնացման ենթարկվիլ, առանց վտանգելու ձեր առողջությունը:

– Ուրեմն սկսեցեք, կաշխատեմ համբերել. – ասացի ես:

– Եթե հաստատապես որոշեք, կարող եք համբերել:

– Իհարկե, կարող է, տղամարդ չէ՞, – հարեց մյուս բժիշկը:

– Իսկ ես կարծում եմ, որ պարոնն այդ դեպքում ոչ միայն համբերություն, այլև օրինակելի արիություն ցույց կտա, – խոսեց գթության քույրը՝ գեղանի աչերն ինձ վրա հառելով:

– Կաշխատեմ... – ասացի ես և նրա քնքուշ հայացքն ու ժպիտը, կարծես, ուժ տվին ինձ ամեն տեսակ տանջանք անտրտունջ կրելու:

Առաջին անգամից իսկ, երբ իմ թևը բացին և սկսեցին նրա վերքերը լվալ, ես զգացի, արդարև, սաստիկ սուր ցավեր: Դրանք անտանելի դարձան, մանավանդ, երբ փորձեցին մի երկու տեղ պատռվածքը կտրել: Եվ, սակայն, զարմանալի է, այդ ցավերը չէին թափանցում սիրտս այնպես շեշտակի, ինչպես այդ լինում էր առավոտը, երբ առաջին անգամ էին թևս

կապկպում: Ես մտածում էի թե՛ գուցե սիրտս ամրացել է մի քանի ժամվա ընթացքում: Բայց շուտով պարզվեց, որ այդ չէ պատճառը, այլ այն՝ որ գթության մանկամարդ քույրը յուր սիրուն աչերն ինձ վրա սևեռած՝ ամեն անգամ, երբ ես ցնցվում էի ցավից, կամ դեմքիս տանջանքի նշան արտահայտում, ինքն էլ ինձ հետ, կարծես. տանջվում էր յուր ներսում, մերթ անուշ ժպիտը դեմքից վանելով, մերթ նրան կսկիծի ստվեր խառնելով... Ահա, հենց այդ պատճառով ես աշխատում էի արիանալ և չզգալ այն ցավերը, որոնք պատճառում էին ինձ բժշկի մատների յուրաքանչյուր շարժումը, սպունգի լվացումը, դարմանի հպումը, որպեսզի գթության մանկամարդ քույրն ևս չտանջվեր ինձ հետ:

Թե ա՛յդ միտքն էր, իսկապես, իմ ցավերի դեմ ինձ արիացնողը, այդ բանին ես համոզվեցա, երբ գթության քույրը, մի ինչ-որ դեղ բերելու համար, հեռացավ մեզնից մի քանի վայրկյան: Իմ ցավերն, այդ ժամանակ, կարծես, սաստկացան, մինչդեռ երբ նա դարձավ, նորից սկսան հանգստանալ: Եվ սակայն դա իսկապես, հանգստություն չէր, այլ համբերելու համար գործ դրված ուժի մի տեսակ լարումն, որ դյուրացնում էր տոկալը և, հետևապես, թեթևացնում ցավը:

Բժշկապետն յուր գործը ավարտելուց հետո, գովեց իմ արիությունը և ասաց որ ինձանից նա չէր սպասում այդքան համբերություն:

– Եթե այդպես շարունակվի մեր գործը, – ավելացրեց նա ժպտալով, – հուսով եմ որ շատ շուտով կվերադարձնենք ձեզ ձեր գործարանը՝ նորից փորձեր անելու:

ձեռնկալ լվացումն ու դարմանադրությունը նույն ձևով անցավ, ինչպես և առաջինը: Գթության քույրը դարձյալ դիմացս էր, ուստի տանջանքի զգացում չցուցի, չնայելով որ այս անգամ դարձյալ մի կարվածք անելու փորձն ևս ավելացել էր:

Բայց երրորդ անգամին այնպիսի կսկիծ ու տանջանքներ կրեցի, որ սիրտս ուղղակի թուլանում էր ցավից և ես չէի կարողանում գսպել ինձ՝ որ չճշամ, կամ բարձրաձայն չհառաչեմ: Բժիշկը զարմանում էր:

– Անցյալ օրն ու երեկ ավելի պիտի ցավ գգայիր և սակայն դու քաջությամբ համբերեցիր: Այժմ ի՞նչ է պատահել, որ համեմատաբար ավելի թեթև ցավերին չես դիմանում, – հարցրեց նա ինձ:

– Չգիտեմ, այսօր ավելի եմ ցավ գգում, – ասացի ես:

– Այդպես չպետք է լինի... – նկատեց բժիշկը և նայեց վրաս տարակուսական հայացքով:

– Գուցե այն է պատճառը, որ երեկ և անցյալ օր ներկա էր այստեղ ձեր քույրերից մինը...

– Հա՛, հետո՞... – ընդհատեց ինձ բժիշկը ժպտալով ու հոնքերը վեր բարձրացնելով:

– Ես նրա դեմքի վրա նշմարում էի կարեկից զգացմունք դեպի իմ տանջանքը, ուստի ես էլ իմ կողմից աշխատում էի գսպել ինձ...

– Որպեսզի նա չվշտանա՞:

– Այո՛:

– Հա, հասկանում եմ... – բացականչեց բժիշկը ուրախ ծիծաղելով. – ուրեմն սիրուն կնոջ երկու աչերն էլ նույնպիսի դեր են խաղում ցավեր թմրացնելու նկատմամբ, ինչպես որ կոկայինն ու քլորալը... նշանակիր այս բանը քո հուշատետրում, collega, – դարձավ նա ընկեր բժշկին, – այս առթիվ անպատճառ հարց պիտի զարթեցնեմ բժշկական ժողովում:

Մենք ծիծաղեցինք: Իսկ այդ վայրկյանին ներս մտավ գթության քույրը:

– Սոֆիա Իվանովնա, հատկապես խնդրում եմ, որ ամեն օր ներկա լինիք մեր այս հիվանդի դարմանադրությանը, – դարձավ բժիշկը երիտասարդուհուն այնպիսի մի լրջությամբ, որ անկարելի էր նրա խոսքի հետևում թաքնված ծիծաղը նշմարել:

– Ամենայն սիրով. բայց ես զբաղված էի. բժիշկ Գրոտն այսօր չորրորդ պալատում...:

– Ախ, դուք կամենում եք արդարանա՞լ. – ընդհատեց բժիշկը, տեսնելով որ աղջիկը սխալ է հասկացել իրեն – չէ, մենք չենք մեղադրում ձեզ, որ այսօր չեք եկել, այլ խնդրում ենք, որ այսուհետև ներկա լինիք... ինչպես երևում է, մեր այս հիվանդը արիանում է ցավերի դեմ՝ երբ տեսնում է յուր առաջ մի քնքուշ էակ, որ կարեկցում է իրեն... անշուշտ ռոմանտիկ է և

ընտիր ասպետ... – այս ասելով բժիշկը նորեն ծիծաղեց, իսկ գթության քրոջ այտերը թեթևակի շիկնեցին:

Երբ բժիշկները հեռացան, Սոֆիա Իվանովնան զբաղվեց դեղերի ու վիրակապի մնացորդը հավաքելով և ընդամին հարցրեց ինձ ժպտալով.

– Այդ դո՞ւք ցանկացաք, որ ես ներկա լինիմ ձեր դարմանադրության:

– Այո՛, – ասացի ես և բացատրեցի պատճառը:

– Բարի և անկեղծ սիրտ ունիք, արժե խնամել նրան... – ասաց գթության քույրը մի առանձին քնքշությամբ և ապա հավաքած իրերը աղախնին հանձնելուց հետո՝ ավելացրեց, – թեպետ լավ չէ շարունակ ցավի զգացումը զսպել, այսուամենայնիվ, դա անհրաժեշտ է վիրակապի ժամանակ, որպեսզի բժիշկը կարողանա անվրդով իր գործը տեսնել... այդ պատճառով ես կաշխատեմ ներկա լինել միշտ:

– Բայց դուք մի կարծեք թե ես ուժ եմ գործ դնում ինձ զսպելու համար, ոչ, այլ ես, ուղղակի, քիչ եմ ցավ զգում, երբ դուք ինձ վրա նայում եք կարեկցությամբ, – ասացի ես ծիծաղելով:

– Այդ հո ավելի լավ, – հարեց Սոֆիա Իվանովնան և ինքն էլ ծիծաղեց: Բայց, մինևույն ժամանակ, զգալով, որ երկուսս էլ շատ առաջ գնացինք մեր բացատրություններով, «առայժմ ցտեսություն» ասաց ու դուրս գնաց:

Այնուհետև օրերով շարունակվում էր իմ թևի դանդաղ դարմանումը, որին, գրեթե միշտ, ներկա էր լինում, նաև, գթության քույրը: Տեսնելով իմ կրած, արդարև, ծանրատար և, յուր տեսակում, կարի չարատանջ ցավերն ու կսկիծը, որոնց ես, սակայն, ի սեր յուր չքնաղ ծավի աչերի, տանում էի համբերությամբ, գթության քույրը, կարծես, հետզհետե ավելի էր կապվում ինձ հետ հոգվով և նայում վրաս ոչ իբրև մի օտար հիվանդի, այլ իբրև ազգակցի ու հարազատի վրա: Այդ իսկ պատճառով նա հաճախ գտնում էր, նաև, ազատ ժամեր, մոտս նստելու և մտերմորեն խոսակցելու համար:

Այդպիսի մի օր, հարցրի նրան ուղղակի թե՛ ի՞նչ է պատճառը, որ իր նման մի սիրուն, դեռ կյանքով ու կրակով լի երիտասարդուհին, որ կարող էր թե իրեն և թե իր նման մի ուրիշ երիտասարդի բախտ ու երջանկություն բերել, փակվել է հիվանդանոցի տխուր պատերում և նվիրել իրեն այնպիսի մի պաշտոնի, որպիսին գթության քրոջ պաշտոնն է:

– Ի՞նչ է, միթե ես դրանով, փոքր ծառայություն եմ անում մարդկանց, – նկատեց նա ժպտալով:

– Ոչ թե փոքր, այլ ընդհակառակը, մեծ ծառայություն եք անում. բայց բանն այն է, որ դուք այդ ծառայությունն ուրիշներին անելով, ինքներդ գրկվում եք շատ բարիքներից: Դա մի առաքինություն է, որ շատ քչերին կարող է սիրելի լինել: Հենց այդ պատճառով էլ ես հետաքրքրվում եմ իմանալ թե՛ ինչ շարժառիթներ են սիրելի դարձրել ձեզ այդ առաքինությունը:

Գթության քույրը, որ գեղեցիկ լինելու չափ, նաև, պարզասիրտ էր, ուղղակի պատասխանեց.

– Չեմ հիշում թե առաջ մտածած լինիմ մարդկանց որևէ բարիք անելու, թեպետ չարության ի՞նչ լինելն էլ չեմ իմացել: Դեռ տղա հասակից՝ ես ավելի եսասեր՝ քան ընկերասեր էի: Այդ առթիվ հաճախ դիտողություն էին անում ինձ շրջապատողներս. բայց իմ հոգը չէր, ես սիրում էի միայն նրանց, որոնք զգվում էին ինձ, առանց իմ թերության ուշադիր լինելու: Բայց ահա՛ պատահեց մեկը (այդ ժամանակ ես դեռ 15 տարեկան էի), որ ծանոթացավ ինձ՝ հենց իմ եսասիրությունը ծաղրելու շնորհիվ և, սակայն, ես սիրեցի նրան: Դա գեղակազմ մի կաղետ է, սիրուն դեմքով, հրապուրիչ աչքերով և վայելուչ շարժվածքով: Հաճախակի տեսակցությունները օգնեցին մեզ՝ ավելի մոտից իրար ճանաչելու: Այդ ծանոթությունը ծնեցրեց մեր մեջ մի քնքուշ մտերմություն, որն ապա շուտով փոխվեցավ բուռն սիրո: Դժբախտաբար կաղետը, որ ավարտել էր կորպուսը, պիտի գնար Պետերբուրգ, զինվորական բարձրագույն դպրոց մտնելու: Մենք ստիպված էինք բաժանվել: Այդ անշատումը թեպետ ծանր էր, բայց նա մեր սերը չսառեցրեց, ընդհակառակը, ավելի ևս բորբոքեց: Հինգ երկար տարիների ընթացքում մենք տեսնվում էինք իրար հետ միայն արձակուրդի ամիսներում, երբ երիտասարդը վերադառնում էր հայրենիք: Այդ ամիսները մենք անցնում էինք ամառանոցում՝ մեր ծնողների

հետ, որոնք մեր սիրտ վրա նայում էին իբրեւ մեր ապագա միության գրավականի վրա: Հարկ չկա ասել, որ այդ ամիսները բերում էին մեզ անհուն երջանկություն: Իսկ երբ երիտասարդը հեռանում էր, մենք մեր սիրտ զեղումը հանձնում էինք նամակներին, որոնց թիվը մեծ էր լինում և որոնցից յուրաքանչյուրը հաճախ բաղկացած էր մի քանի թերթերից... Ի՞նչ էինք գրում մենք իրար, որտեղից էինք գտնում խոսելու այդքան նյութ, չեն հիշում, միայն գիտեն որ այդ նամակները մեզանից խլում էին անթիվ ժամեր և ավելի ևս օգնում մեր սերը բորբոքելուն:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.